

Co-funded by the
Tempus Programme
of the European Union

Економічне право та альтернативне вирішення спорів

543990-TEMPUS-1-2013-1-DE-TEMPUS-JPCR
«Навчання альтернативному врегулюванню спорів
як способу забезпечення прав людини»

Володимир БУРАК,
Людмила КУЛАЧОК-ТИТОВА,
Пилип ПИЛИПЕНКО,
Надія ЧУДИК-БІЛОУСОВА

АЛЬТЕРНАТИВНІ СПОСОБИ ВИРІШЕННЯ ТРУДОВИХ СПОРІВ

Навчальний посібник

Під редакцією У. Гельманна, П. Д. Пилипенка

Хмельницький
Хмельницький університет управління та права
2015

УДК 349.2(477)
ББК 67.405 (4Укр)
А 58

Серія заснована в 2015 році

*Рекомендовано до друку вченою радою
Хмельницького університету управління та права
(протокол № 13 від 8 липня 2015 року)*

Редактори :

Уве Гельмманн, керівник проекту, доктор права, професор (Університет Потсдама, Федеративна Республіка Німеччина);

П. Д. Пилипенко, доктор юридичних наук, професор (Львівський національний університет імені Івана Франка, Україна).

Рецензенти :

Т. З. Гарасимів, доктор юридичних наук, професор;

Ю. В. Навроцька, кандидат юридичних наук, доцент.

Менеджер з якості проекту —

кандидат юридичних наук, доцент В. І. Самарин

А 58 Альтернативні способи вирішення трудових спорів / Бурак В. Я., Кулачок-Тітова Л. В., Пилипенко П. Д., Чудик-Білоусова Н. І. ; під ред. У. Гельмманна, П. Д. Пилипенка. — Хмельницький : Хмельницький університет управління та права, 2015. — 172 с.

ISBN 978-617-7169-29-0 (серія)

ISBN 978-617-7169-33-7

У навчальному посібнику висвітлюється комплекс питань, пов'язаних альтернативними способами вирішення трудових спорів, розкривається поняття, види та причини виникнення трудових спорів, визначаються переваги та недоліки різних способів їхнього вирішення. Присвячується детальна увага вирішенню індивідуальних трудових спорів у досудовий та позасудовий способи, а також альтернативне вирішення колективних трудових спорів за допомогою примирних процедур, арбітражу та посередництва.

Розрахований на студентів юридичних спеціальностей, аспірантів, науковців та усіх, хто цікавиться проблемами альтернативного вирішення спорів взагалі та трудових спорів зокрема.

УДК 349.2(477)

ББК 67.405

ISBN 978-617-7169-29-0 (серія)

ISBN 978-617-7169-33-7

© Бурак В. Я., Кулачок-Тітова Л. В.,
Пилипенко П. Д., Чудик-Білоусова Н. І., 2015
© Гельмманн У., Пилипенко П. Д., 2015
© Хмельницький університет
управління та права, 2015

**543990-TEMPUS-1-2013-1-DE-TEMPUS-JPCR
Economic Law and Alternative Dispute Resolution**

**Training on Alternative Dispute Resolution
as an Approach for Ensuring of Human Rights (TRADIR)**

Volodymyr Burak,
Liudmyla Kulachok-Titova,
Pylyp Pylypenko,
Nadiia Chudyk-Bilousova

**ALTERNATIVE METHODS
OF LABOUR DISPUTES
RESOLUTION**

Edited by
Uwe Hellmann and
Pylyp Pylypenko

**Khmelnyskyi
2015**

UDC 349.2(477)
LBC 67.405 (4Ukr)
A 58

The series established in 2015

*Recommended for printing by the Academic Council of
Khmelnitskyi University of Management and Law
(Protocol № 13 as of 8 June 2015)*

E d i t o r s :

Uve Hellmann, the project manager, Doctor of Law, Professor (University of Potsdam, the Federal Republic of Germany);
P. D. Pylypenko, Doctor of Law, Professor (Ivan Franko National University of Lviv, Ukraine).

P u b l i s h e r ' s R e a d e r s :

T. Z. Harasymiv, Doctor of Law, Professor;
Yu. V. Navrotska, Cand. Sc. Law, Associate professor.

Project quality assurance manager —
Cand. Sc. Law, associate professor *V. I. Samaryn*

A 58 Alternative methods of labour disputes resolution / Burak V. Ya., Kulachok-Titova L. V., Pylypenko P. D., Chudyk-Bilousova N. I. ; edit. U. Hellmann, P. D. Pylypenko. — Khmelnytskyi : Khmelnytskyi University of Management and Law, 2015. — 172 p.

ISBN 978-617-7169-29-0 (series)
ISBN 978-617-7169-33-7

This study guide considers the complex of issues connected with alternative methods of labour dispute resolution, the concept of types, reasons for labour dispute origin is defined, the advantages and disadvantages of different types of their resolution. Great attention is paid to the resolution of individual labour disputes by pre-court and extrajudicial procedure, and alternative resolution of collective employment disputes using conciliation, arbitration and mediation.

This study guide is provided by to the students of Law departments, postgraduates, scientists and individuals interested in issues of alternative resolution of disputes in general and labour disputes in particular.

UDC 349.2(477)
LBC 67.405 (4Ukr)

ISBN 978-617-7169-29-0 (series)
ISBN 978-617-7169-33-7

© Burak V. Ya., Kulachok-Titova L. V.,
Pylypenko P. D., Chudyk-Bilousova N. I., 2015
© Hellmann U., Pylypenko P. D., 2015
© Khmelnytskyi University
of Management and Law, 2015

Про проект
543990-TEMPUS-1-2013-1-DE-TEMPUS-JPCR
**«Навчання альтернативному врегулюванню спорів
як способу забезпечення прав людини»**

TEMPUS (Транс-європейська програма мобільності для навчання в університетах) підтримувала модернізацію вищої освіти і створювала простір для співпраці в країнах, які межують з ЄС протягом більше 25 років. Програма TEMPUS, заснована в 1990 році, в 2014 р переросла в програму ERASMUS+.

TEMPUS фінансує два типи проектів:

- 1) спільні проекти, засновані на багатосторонньому партнерстві між вищими навчальними закладами ЄС та держав-партнерів;
- 2) структурні заходи, спрямовані на розвиток і реформування вищих навчальних закладів та систем вищої освіти в державах-партнерах, з метою підвищення її якості та адекватності, а також наближення її до європейських досягнень у розвитку освіти.

Партнерство реалізується консорціумами організацій, що складаються з вищих навчальних закладів, комерційних компаній, міністерств, громадських організацій та інших організацій, що працюють у галузі вищої освіти як у ЄС, так і в державах-партнерах.

This project has been funded with support from the European Commission. This publication reflects the views only of the authors, and the Commission cannot be held responsible for any use which may be made of the information contained therein.

Цей проект був профінансований Комісією Європейського Союзу. Ця книга відображає погляди виключно авторів. Комісія не несе відповідальності за будь-яке використання інформації, що міститься в ній.

Координатори проекту

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ	8
ВСТУП	9
Глава 1. ТРУДОВІ СПОРИ:	
ПОНЯТТЯ, ВИДИ ТА ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ	13
1.1. Поняття трудових спорів та їх сторони	14
1.2. Причини виникнення трудових спорів	19
1.3. Предмет трудового спору	22
1.4. Види трудових спорів	26
1.5. Нормативно-правові акти, які регулюють вирішення трудових спорів	33
Глава 2. СПОСОБИ ВИРІШЕННЯ	
ТРУДОВИХ СПОРІВ	39
2.1. Поняття та види способів вирішення трудових спорів. Порядок розгляду спору	40
2.2. Застосування механізмів соціального партнерства у вирішенні трудових спорів	47
2.3. Судовий та позасудовий (адміністративний) способи вирішення трудових спорів	54
2.4. Альтернативні способи вирішення трудових спорів	63
2.5. Переваги застосування альтернативних способів вирішення трудових спорів	77

Глава 3. ВИРІШЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ТРУДОВИХ СПОРІВ У ДОСУДОВИЙ ТА ПОЗАСУДОВИЙ СПОСОБИ	81
3.1. Досудовий спосіб вирішення індивідуальних трудових спорів	82
3.2. Переговори, як спосіб вирішення індивідуальних трудових спорів	92
3.3. Вирішення індивідуального трудового спору шляхом примирення та медіації	103
Глава 4. ВИРІШЕННЯ КОЛЕКТИВНИХ ТРУДОВИХ СПОРІВ У ПОЗАСУДОВИЙ (АЛЬТЕРНАТИВНИЙ) СПОСІБ	118
4.1. Колективні трудові спори та формування вимог найманих працівників	119
4.2. Примирні процедури та органи, що вирішують колективні трудові спори	129
4.3. Вирішення колективного трудового спору примірною комісією	134
4.4. Вирішення колективного трудового спору (конфлікту) трудовим арбітражем	140
4.5. Посередництво (медіація) під час вирішення колективних трудових спорів.....	150
4.6. Страйк як спосіб вирішення колективного трудового спору	156
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА	164

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Нормативні джерела

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96–вр [Електронний ресурс] Верховна Рада України. Законодавство України. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>.
2. Кодекс законів про працю України 10.12.1971 р. № 322–VIII [Електронний ресурс] Верховна Рада України. Законодавство України. — Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/322-08>.
3. Цивільний процесуальний кодекс України від 18.03.2004 р. № 1618–IV [Текст] // Відомості Верховної Ради України. — 2004. — № 40–41, 42. — Ст. 492.
4. Кодекс адміністративного судочинства України від 06.07.2005 р. № 2747–IV [Текст] // Відомості Верховної Ради України. — 2005. — № 35–36, № 37. — Ст. 446.
5. Про державну службу : Закон України від 16.11.1993 р. № 3723–XII [Текст] // Відомості Верховної Ради України. — 1993. — № 52. — Ст. 490.
6. Про прокуратуру : Закон України від 14.10.2014 р. № 1697–VII [Текст] // Відомості Верховної Ради України. — 2015. — № 2–3. — Ст. 12.
7. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 07.07.2010 р. № 2453–VII [Текст] // Офіційний вісник України. — 2010. — № 55/1. — С. 7. — Ст. 1900.
8. Про міліцію : Закон України від 20.12.1990 р. № 565–XII [Текст] // Відомості Верховної Ради УРСР. — 1991. — № 4. — Ст. 20.
9. Про професійні спілки, їх права та гарантії : Закон України від 05.09.1999 р. № 1045–XIV [Текст] // Відомості Верховної Ради України. — 1999. — № 45. — Ст. 397.
10. Про соціальний діалог в Україні : Закон України від 23.12.2010 р. № 2862–VI [Текст] // Відомості Верховної Ради України. — 2011. — № 28. — Ст. 255.
11. Про звернення громадян : Закон України від 02.10.1996 р. № 393/96–ВР [Текст] // Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 47. — Ст. 256.
12. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини : Закон України від 23.12.1997 р. № 776/97–вр [Текст] // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 20. — Ст. 99.
13. Про Вищу раду юстиції : Закон України від 15.01.1998 р. № 22/98–ВР [Текст] // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 25. — Ст. 146.
14. Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів) : Закон України від 03.03.1998 р. № 137–98 [Текст] // Відомості Верховної Ради України. — 1998. — № 34. — Ст. 227.

15. Про затвердження Дисциплінарного статуту прокуратури України : постанова Верховної Ради України від 06.11.1991 р. № 1796–XII [Текст] // Відомості Верховної Ради України. — 1992. — № 4. — Ст. 15.
16. Положення про Національну службу посередництва і примирення : затв. Указом Президента України від 17.11.1998 р. № 1258/98 [Текст] // Офіційний вісник України. — 1998. — № 46. — Ст. 13.
17. Про затвердження Порядку проведення службового розслідування стосовно осіб, уповноважених на виконання функцій держави або місцевого самоврядування : постанова Кабінету Міністрів України від 13.06.2000 р. № 950 [Текст] // Офіційний вісник України. — 2000. — № 24. — Ст. 1004.
18. Загальна декларація прав людини: прийнята і проголошена Генеральною Асамблеєю ООН 10.12.1948 р. [Текст] // Офіційний вісник України. — 2008. — № 93. — Ст. 3103.
19. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права: прийнятий Генеральною Асамблеєю ООН 16.12.1966 р. [Електронний ресурс] Верховна Рада України. Законодавство України. — Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
20. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: прийнята Радою Європи 04.11.1950 р. [Текст] // Офіційний вісник України. — 1998. — № 133. — Ст. 270.
21. Про сприяння колективним переговорам : Конвенція Міжнародної організації праці від 19.06.1981 р. № 154 [Текст] // Офіційний вісник України. — 2007. — № 63. — Ст. 2490.
22. Щодо добровільного примирення та арбітражу : Рекомендація Міжнародної організації праці № 92 від 29.06.1951 [Електронний ресурс] Верховна Рада України. Законодавство України. — Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/993_232.
23. Щодо розгляду скарг на підприємствах з метою їх вирішення : Рекомендація Міжнародної організації праці № 130 від 29.06.1967 р. [Електронний ресурс] Верховна Рада України. Законодавство України. — Режим доступу : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/993_250.
24. Про затвердження Положення про порядок формування і затвердження вимог найманих працівників, профспілок : наказ Національної служби посередництва і примирення від 26.09.2014 р. № 66 [Електронний ресурс] Національна служба посередництва і примирення. — Режим доступу : http://www.nspp.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=6864:2014-10-07-09-39-18&catid=6:2009-12-29-19-38-17&Itemid=22.
25. Положення про примирну комісію : затв. наказом Національної служби посередництва і примирення від 18.11.2008 р. № 130 [Електронний ресурс] Національна служба посередництва і примирення. — Режим доступу : http://www.nspp.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=100:2010-02-25-15-18-22&catid=6:2009-12-29-19-38-17&Itemid=22.

26. Положення про трудовий арбітраж : затв. наказом Національної служби посередництва і примирення від 18.11.2008 р. № 135 [Електронний ресурс] Національна служба посередництва і примирення. — Режим доступу : http://www.nspp.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=97:2010-02-25-15-07-59&catid=6:2009-12-29-19-38-17&Itemid=22.
27. Положення про арбітра : затв. наказом Національної служби посередництва і примирення від 18.11.2008 р. № 132 [Електронний ресурс] Національна служба посередництва і примирення. — Режим доступу : http://www.nspp.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=96:2010-02-24-14-36-30&catid=6:2009-12-29-19-38-17&Itemid=22.
28. Положення про порядок забезпечення гарантій незалежним посередникам, членам примирних комісій і трудових арбітражів (трудоим арбітрам) : затв. наказом Національної служби посередництва і примирення від 13.07.2012 р. № 82 [Електронний ресурс] Національна служба посередництва і примирення. — Режим доступу : http://www.nspp.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=3732:2012-07-27-14-13-12&catid=6:2009-12-29-19-38-17&Itemid=22.
29. Положення про посередника : затв. наказом Національної служби посередництва і примирення від 18.11.2008 р. № 133 [Електронний ресурс] Національна служба посередництва і примирення. — Режим доступу : http://www.nspp.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=99:2010-02-25-15-11-28&catid=6:2009-12-29-19-38-17&Itemid=22.
30. Регламент роботи примирної комісії по розгляду і вирішенню колективного трудового спору (конфлікту) : затв. наказом Національної служби посередництва і примирення від 08.08.2008 р. № 94 [Електронний ресурс] Національна служба посередництва і примирення. — Режим доступу : http://nspkkm.ucoz.ru/load/reglament_roboti_primirnoji_komisiji/1-1-0-1.
31. Регламент роботи трудового арбітражу по розгляду і вирішенню колективного трудового спору (конфлікту) : затв. наказом Національної служби посередництва і примирення від 08.08.2008 р. № 95 [Електронний ресурс] Національна служба посередництва і примирення. — Режим доступу : http://http://www.nspp.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=252:2010-03-25-16-26-14&catid=6:2009-12-29-19-38-17&Itemid=22.
32. Положення про незалежного посередника : затв. наказом Національної служби посередництва і примирення від 18.11.2008 р. № 133 [Електронний ресурс] Національна служба посередництва і примирення. — Режим доступу : http://www.nspp.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=99:2010-02-25-15-11-28&catid=6:2009-12-29-19-38-17&Itemid=22.

33. Положення про порядок проведення страйку як крайнього засобу вирішення колективного трудового спору (конфлікту) та примирних процедур під час страйку : затв. наказом Національної служби посередництва і примирення від 18.11.2008 р. № 131 [Електронний ресурс] Національна служба посередництва і примирення. — Режим доступу : http://www.nspp.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=254:2010-03-25-16-47-02&catid=6:2009-12-29-19-38-17&Itemid=22.

Судова та інша практика

1. Рішення Конституційного Суду України справи за зверненням товариства з обмеженою відповідальністю «Міжнародний фінансово-правовий консалтинг» про офіційне тлумачення частини третьої статті 99 Цивільного кодексу України від 12.01.2010 р. № 1–рп/2010у [Текст] // Офіційний вісник України. — 2010. — № 3. — Ст. 113.
2. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням Товариства з обмеженою відповідальністю «Торговий Дім» КампусКоттонклуб» стосовно офіційного тлумачення положення частини другої статті 124 Конституції України (справа про досудове врегулювання спорів) від 09.07.2002 р. № 15–рп/2002 [Текст] // Офіційний вісник України. — 2002. — № 28. — Ст. 1333.
3. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Президента України щодо офіційного тлумачення положень частин другої, третьої статті 124 Конституції України (справа щодо підвідомчості актів про призначення або звільнення посадових осіб) від 07.05.2002 р. № 8–рп/2002 [Текст] // Офіційний вісник України. — 2002. — № 20. — Ст. 993.
4. Про практику розгляду судами трудових спорів : постанова Пленуму Верховного Суду України від 06.11.1992 р. № 9 [Електронний ресурс] Верховна Рада України. Законодавство України. — Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-92/print1364999922375375>.

Література

1. *Балух, В. С.* Альтернативні способи вирішення індивідуальних трудових спорів [Текст] / В. С. Балух // *Право і суспільство*. — 2015. — № 4. — С. 45–50.
2. *Балух, В. С.* Окремі аспекти нормативно-правового регулювання примирних процедур [Текст] / В. С. Балух // *Юридичний науковий електронний журнал*. — 2014. — № 4. — С. 135–137.
3. *Бурак, В. Я.* Трудові спори: порядок їх вирішення в Україні [Текст] / В. Я. Бурак. — К. : Знання, 2003. — 382 с.
4. Великий енциклопедичний юридичний словник [Текст] / за ред. Ю. С. Шемшученка. — К. : Юридична думка, 2007. — 992 с.
5. *Дараганова, Н. В.* Медіація як один із альтернативних способів вирішення індивідуальних трудових спорів [Текст] / Н. В. Дараганова // *Юридична наука*. — 2011. — № 6. — С. 77–83.

6. *Дараганова, Н. В.* Особливості розгляду індивідуальних трудових спорів у комісії по трудових спорах [Текст] / Н. В. Дараганова // Юридична наука. — 2012. — № 1. — С. 66–73.
7. *Дараганова, Н. В.* Питання застосування в Україні медіації як альтернативного способу вирішення індивідуальних трудових спорів [Текст] / Н. В. Дараганова // Вісник Академії адвокатури України. — 2012. — Число 3 (25). — С. 178–181.
8. *Запара, С. І.* Принципи позасудового захисту права на працю [Текст] / С. І. Запара // Право і суспільство. — 2013. — № 6–2. — С. 145–150.
9. *Запара, С. І.* Захист права на працю: теоретичні засади становлення та розвитку [Текст] : монограф. / С. І. Запара. — Суми : Сумський національний аграрний університет, 2013. — 380 с.
10. *Зубро, Т. П.* Медіація як спосіб альтернативного врегулювання спорів в європейському просторі [Текст] / Т. П. Зубро // Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету ім. Г. Сковороди. — Вип. 21. — Х., 2014. — С. 130–136.
11. *Кабанець, В. О.* Медіація (посередництво), як альтернативний спосіб вирішення трудового спору / В. О. Кабанець // Форум права. — 2011. — № 4. — С. 340–342 [Електронний ресурс] Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. — Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2011_4_55.pdf.
12. *Кайдалова, В. Ф.* Трудовий спір як предмет судового розгляду [Текст] / В. Ф. Кайдалова // Проблеми законності. — Вип. 105. — Х., 2009. — С. 220–226.
13. *Кириченко, Т. М.* Відновне правосуддя як один з напрямків удосконалення трудового законодавства України у контексті міжнародних стандартів [Текст] / Т. М. Кириченко // Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Серия «Юридические науки». — 2013. — Том 26 (65). — № 2–2. — С. 144–150.
14. Кодекс законів про працю України з постатейними матеріалами судової практики: Науково-практичне видання [Текст] / за ред. П. Д. Пилипенка. — К. : Істина, 2010. — 464 с.
15. *Козак, З. Я.* Соціальне партнерство і врегулювання колективних трудових спорів [Текст] / З. Я. Козак // Бюлетень Національної служби посередництва і примирення.
16. *Кравчук, В. М.* Науково-практичний коментар Цивільного процесуального кодексу України [Текст] / В. М. Кравчук, О. І. Угриновська. — К. : Істина, 2006. — 944 с.
16. *Лагутіна, І. В.* Форми захисту трудових прав працівників [Текст] : монограф. / І. В. Лагутіна. — Одеса : Фенікс, 2008. — 160 с.
18. *Лазор, В. В.* Правове регулювання трудових спорів, конфліктів і порядок їх вирішення на сучасному етапі [Текст] : монограф. / В. В. Лазор. — Луганськ : Література, 2004. — 352 с.
19. *Лозовой С.В.* Класифікація та принципи розгляду індивідуальних трудових спорів / С. В. Лозовой // Форум права. — 2008. — № 2.

- С. 328–332 [Електронний ресурс] Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. — Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/l-j-pdf/FP_index.htm_2008_2_42.pdf.
20. *Любчик, О. А.* Роль суду у вирішенні колективних трудових спорів відповідно до норм чинного законодавства [Текст] / О. А. Любчик // Митна справа. — 2012. — № 1 (79). — ч. 2, кн. 2. — С. 368–373.
  21. *Ротань, В. Г.* Науково-практичний коментар законодавства України про працю : законодавство враховане станом на 1 січ. 2013 р. [Текст] / В. Г. Ротань, І. В. Зуб, О. Є. Сонін. — 15-те вид., допов. та переробл. — К. : Правова єдність, 2013. — 684, [1] с.
  22. *Петоченко, Т. М.* Перспективы расширения применения примирительных процедур при разрешении трудовых споров в Республике Беларусь [Текст] / Т. М. Петоченко // Право в современном белорусском обществе : сб. науч. тр. — Вып. 6. — Мн. : Право и экономика, 2011. — С. 430–436.
  23. *Пилипенко, П. Д.* Проблеми теорії трудового права [Текст] : монограф. / П. Д. Пилипенко. — Львів : Видавничий центр Львівського національного університету імені Івана Франка, 1999. — 214 с.
  24. *Подковенко, Т. О.* Медіація як один з альтернативних способів розв'язання юридичних конфліктів [Текст] / Т. О. Подковенко // Держава і право. — Вип. 45. К., 2009. — С. 31–38.
  25. *Присяжнюк, І. І.* Запровадження медіації як форми відновного правосуддя [Текст] / І. І. Присяжнюк // Вісник національної академії прокуратури України. — 2012. — № 2. — С. 65–69.
  26. *Розман, Ю. В.* Медіація як альтернативний спосіб вирішення приватноправових спорів [Текст] / Ю. В. Розман // Актуальні проблеми політики. — Вип. 49. — Одеса, 2013. — С. 245–256.
  27. *Сокол, М. В.* Правовий статус національної служби посередництва і примирення [Текст] / М. В. Сокол // Держава і право. — Вип. 46. — К., 2009. — С. 382–388.
  28. *Сокол, М. В.* Порядок вирішення колективних трудових спорів і конфліктів в Україні [Текст] : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.05 «Трудове право; право соціального забезпечення» / М. В. Сокол ; Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького НАН України. — К., 2010. — 16 с.
  29. *Стадник, М.* Правове регулювання розв'язання страйків [Текст] / М. Стадник // Право України. — 1992. — № 7. — С. 30–32.
  30. Трудове право України: Академічний курс [Текст] : підруч. [для студ. вищ. навч. закл.] / за ред. П. Д. Пилипенка. — 5-те вид., переробл. і доп. — К. : Ін Юре, 2014. — 552 с.
  30. *Швець, Н. М.* Право на страйк та умови його реалізації [Текст] : монограф. / Н. М. Швець. — Х. : Право, 2009. — 223 с.
  31. *Шумський, П. В.* Теоретико-правові проблеми вирішення трудових спорів [Текст] / П. В. Шумський // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. — 2009. — № 3. — С. 55–58.

АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ

Бурак Володимир Ярославович (Burak Volodymyr) — доцент кафедри трудового, аграрного та екологічного права Львівського національного університету імені Івана Франка, кандидат юридичних наук, доцент (глава 2).

Сфера наукових інтересів — теорія трудового права та права соціального забезпечення. Навчальна діяльність — трудове право, право соціального забезпечення.

Кулачок-Тітова Людмила Вікторівна (Kulachok-Titova Liudmyla) — доцент кафедри державно-правових дисциплін Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна, кандидат юридичних наук, доцент (глава 3).

Сфера наукових інтересів — теорія трудового права та права соціального забезпечення. Навчальна діяльність — трудове право, право соціального забезпечення.

Пилипенко Пилип Данилович

(Pylupenko Pylup) — завідувач кафедри трудового, аграрного та екологічного права Львівського національного університету імені Івана Франка, доктор юридичних наук, професор (глава 1).

Сфера наукових інтересів — теорія трудового права.

Навчальна діяльність — трудове право.

Чудик-Білоусова Надія Іванівна

(Chudyk-Bilousova Nadiia) — професор кафедри трудового, земельного та господарського права Хмельницького університету управління та права, кандидат юридичних наук, доцент (глава 4).

Сфера наукових інтересів — проблеми договірного регулювання відносин у сфері соціального забезпечення.

Навчальна діяльність — право соціального забезпечення, екологічне право.

Навчальне видання

Серія «Навчання альтернативному врегулюванню спорів
як способу забезпечення прав людини»

АЛЬТЕРНАТИВНІ СПОСОБИ ВИРІШЕННЯ ТРУДОВИХ СПОРІВ

Навчальний посібник

Відповідальний за випуск — *Ю. В. Білоусов*

Редактор — *Подольнчук О. В.*

Комп'ютерне складання — *Якимишин О. Я.*

Комп'ютерне верстання — *Стрихар А. М.*

Дизайн обкладинки — *Стрихар А. М.*

Підписано до друку 01.08.2015. Формат 60x80/16.
Гарн. Times New Roman. Обл.-вид. арк. 9,86. Зам. № 111
Друк офсетний. Папір офсетний № 1. Тираж 300 прим.

Хмельницький університет управління та права
вул. Героїв Майдану, 8, м. Хмельницький, 29013
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
Серія ДК № 2105 від 21.02.2005 р.